

ΜΑΡΙΑ Σ. ΔΙΑΚΟΥΜΑΚΟΥ

Ἀττικὲς ἐπιτύμβιες ἐπιγραφές

Οἱ δημοσιευόμενες δέκα (10) ἐπιτύμβιες ἐπιγραφές φυλάσσονται στὴν Βιβλιοθήκη Ἀδριανοῦ (BA),¹ στὴν ἀποθήκη γλυπτῶν. Εἶναι ἀποσπασματικά σωζόμενες ἐνεπίγραφες ἐπιτύμβιες στήλες καὶ κιονίσκοι παρουσιάζονται κατὰ χρονολογικὴ τάξη μὲ κριτήριον τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων.

1. BA 343. Ἄνω μέρος κιονίσκου ὑμηττίου μαρμάρου (εἰκ. 1).

ῥΨος σωζ. 0,30μ.

ῥΨ. γραμμ. 0,2μ. (Φ: 0,25μ.).

4ος αἰ. π.Χ.

Θεοφίλη
Δημοκράτ[ους]
Ἐπικηφισί[ου]
θυγ[άτηρ].

1-2 Θεοφίλη, Δημοκράτης· εἶναι κοινὰ ὀνόματα στὴν Ἀττικὴ, βλ. *LGPN* II, 221, 109.

2. BA 277. Στήλη ὑμηττίου μαρμάρου ἑλλειπτικῆς ἄνω καὶ κάτω (εἰκ. 2). Ἐφερε ἀετωματικὴ ἐπίστεψη, τῆς ὁποίας τὸ κυμάτιο ἔχει ἀποκρουσθεῖ. Κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιγραφή ὑπάρχει ὀρθογώνια λάξευση βάθους 0,015μ. Ὁ λίθος βρέθηκε στὸν χώρον τῆς Βιβλιοθήκης κατὰ τὶς ἐργασίες καθαρισμοῦ καὶ τακτοποίησης τοῦ χώρου (1980-1982).

ῥΨ. σωζ. 0,315μ., πλάτ. 0,38μ., πάχ. 0,08μ.

ῥΨ. γραμμ. 0,015μ.

4ος αἰ. π.Χ.

Ἄρτεμίδωρος
Μελαινέως
Βαρ[γυλι]ήτη[ς].

1. Οἱ ἐπιγραφές δημοσιεύονται κατόπιν τῆς σχετικῆς ἀδείας τοῦ ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α2/Φ63/46838/1551/2008. Εὐχαριστῶ θερμὰ τὸν ἀρχαιολόγο κ. Δημήτρη Σούρλα τῆς Α' Ἐφορείας Προϊστορικῶν καὶ Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων (τώρα Ἐφορεία Ἀρχαιοτήτων Ἀθηνῶν) γιὰ τὴν προθυμία του νὰ διευκολύνει τὴν δουλειά μου στὴν ἀποθήκη τῆς Ἐφορείας. Εὐχαριστῶ ἐπίσης τὸν Ἄγγελο Ματθαίου καὶ τὴν Βούλα Μπαρδάνη γιὰ τὴν βοήθειά τους, καθὼς καὶ τοὺς ἐκδότες τοῦ *Γραμματείου* Ἑλένα Ζαββοῦ, Γεωργία Μαλούχου καὶ Γιώργο Παπαδόπουλο.

2 Μελαινεύς· τὸ ὄνομα² μαρτυρεῖται στὴν Σάμο καὶ στὴ Μ. Ἀσία, βλ. *LGPN I*, 302, *LGPN VA*, 287. Ἐπίσης τὰ θηλυκὰ Μέλαινα, Μελαινὶς καὶ Μέλανις μαρτυροῦνται στὴν Ἀττικὴ, τὴν Ρόδο, τὴν Αἰτωλία κ.ά., βλ. *LGPN I*, 302, II, 301, III.A, 292.

3 Ἡ παρουσία Βαργυλιητῶν (ἀπὸ τὴν Βάργυλον τῆς Καρίας) στὴν Ἀττικὴ φαίνεται ὅτι εἶναι σπάνια. Ἀττικὸ ψήφισμα τοῦ 303 π.Χ. (*IG II²* 496) τιμᾷ τὸν Σόλωνα Στράτωνος Βαργυλιήτην γιὰ τὶς εὐεργεσίες ποὺ προσέφερε στὴν πόλη.

3. BA 1611. Ἄνω τμήμα στήλης λευκοῦ μαρμάρου μὲ καμπύλο ἀέτωμα, τὸ ὁποῖο ἔφερε γραπτὸ ἀνθέμιο (εἰκ. 3). Ἡ ἀρχικὴ ἐπιφάνεια σώζεται ἀκέραιη στὴν δεξιὰ πλευρά. Βρέθηκε στὸ δυτικὸ περιστύλιο τῆς Βιβλιοθήκης στὶς 6.8.2003.

Ύψ. σωζ. 0,28μ., πλάτ. σωζ. 0,38μ., πάχ. 0,08μ. σ

Ύψ. γραμμ. 0,15μ. (Ο, Θ: 0,10 μ.).

3ος αἰ. π.Χ.

[Κ]αλλικράτης Πυθοδήλου

[Κολλυτεύς].

1 Καλλικράτης, Πυθόδηλος· ἀπαντῶνται συχνὰ στὶς Ἀττικὲς ἐπιγραφές, *LGPN II*, 248, 386.

2 Ἡ συμπλήρωση τοῦ δημοτικοῦ βασίστηκε στὸ τιμητικὸ ψήφισμα τοῦ ἔτους 265/4 π.Χ. ὑπὲρ τῶν πρυτάνεων τῆς Αἰγίδος, στὸ ὁποῖο μεταξὺ ἄλλων ἐπαινεῖται καὶ ὁ πρύτανις Καλλικράτης Πυθοδήλου Κ., βλ. *IG II/III³* 1, 4, 921.7-8, 49, καὶ στὸ ψήφισμα τοῦ ἔτους 259/8 π.Χ., μὲ τὸ ὁποῖο ὁ δῆμος τιμᾷ τοὺς πρυτάνεις τῆς Αἰγίδος φυλῆς καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὸν Καλλικράτην Πυθοδήλου Κ., βλ. *IG II/III³* 1, 4, 983.56.

4. BA 198. Θραῦσμα κιονίσκου ὑμηττίου μαρμάρου (εἰκ. 4). Βρέθηκε κατὰ τὴν διάλυση νεωτέρου τοίχου τῆς Βιβλιοθήκης Ἀδριανοῦ στὶς 13.5.1982.

Ύψ. σωζ. 0,35μ., πλάτ. σωζ. 0,11μ.

Ύψ. γραμμ. 0,03μ.

2ος/1ος αἰ. π.Χ.

Δ[ι]ονύσιος

[Ἐ]ρ μ ί ο υ

[Λ]ευκονοεύς.

1 Διονύσιος, Ἑρμίας· κοινὰ ὀνόματα στὴν Ἀττικὴ, βλ. *LGPN II*, 122, 157.

2. Στὴν Ἀττικὴ μαρτυρεῖται στὴν ἐπιτύμβια ἐπιγραφή *IG II²* 6823: Φλάβιος Ἐπικτήτου Μελαινεύς. Σύμφωνα μὲ τὸν Στέφανο Βυζάντιο, *Stephani Byzantii, Ethnicorum quae supersunt*, ed. A. Meineke, Berolini 1849, 441, οἱ Μελαινεῖς ἦταν δῆμος τῆς Ἀντιοχίδος φυλῆς (βλ. καὶ *IG II²* 1602.14-17). Ἡ σύγχρονη ἔρευνα θεωρεῖ ὅτι δὲν ὑπῆρχε καθεστωτικὸς δῆμος Μελαινεῶν· προφανῶς ἦταν ὄνομα χωρίου τῆς Ἀττικῆς, βλ. J. S. Traill, *The Political Organization of Attica*, (*Hesperia Suppl.* XIV), Princeton 1975, 118.

Ἡ χρονολόγηση τῆς ἐπιγραφῆς στηρίχτηκε στὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων. Στὸν ἐλλιπῆ ἐφηβικὸ κατάλογο *IG II/III³ 1, 5, 1363a.5*, χρονολογούμενο περὶ τὸ 185 π.Χ., ἀναγράφεται ἕνας Διονύσιος [. .]μίου Λευκονοεύς. Ἐπειδὴ ἡ συμπλήρωση τοῦ πατρωνυμικοῦ εἶναι ἀβεβαία, δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς ἐὰν πρόκειται γιὰ πρόγονο τοῦ θανόντος.

5. BA 443. Στήλη ὑμηττίου μαρμάρου ἐλλιπῆς κάτω (εἰκ. 5). Βρέθηκε στὸ δυτικὸ περιστύλιο τῆς Βιβλιοθήκης Ἀδριανοῦ στίς 20.5.1990.

Ύψ. σωζ. 0,23μ., πλάτ. 0,30μ., πάχ. 0,13μ.

Ύψ. γραμμ. 0,02μ. (Φ: 0,03μ.).

2ος/1ος αἰ. π.Χ.

Εὐφραῖος
Διύλλου
Ἀγγελῆθεν.

1-2 Εὐφραῖος, Διύλλος· κοινὰ ὀνόματα στὴν Ἀττική, βλ. *LGPN II*, 188, 132. Σὲ κατάλογο πρυτάνεων, βλ. B. D. Meritt – J. S. Traill, *Agora XV* 32.32, τῶν χρόνων λίγο μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. μαρτυρεῖται Εὐφράνωρ Εὐφραίου Ἀγγελῆθεν, ἴσως ἀνιὼν συγγενῆς τοῦ θανόντος.

6. BA 382. Θραῦσμα κιονίσκου ὑμηττίου μαρμάρου (εἰκ. 6). Βρέθηκε στὸν χώρο τῆς Βιβλιοθήκης Ἀδριανοῦ κατὰ τὴν διάλυση τοῖχου τοῦ Ὀθωνικοῦ στρατώνα στίς 17.11.1988.

Ύψ. σωζ. 0,21μ., πλάτ. σωζ. 0,20μ.

Ύψ. γραμμ. 0,035-0,04μ.

1ος αἰ. μ.Χ.

[- -]κλῆς
[- -]κλέο[υ(ς)]
[- -]άδης.

3 Πολλὰ εἶναι τὰ δημοτικὰ ὀνόματα ποὺ θὰ μπορούσε νὰ συμπληρώσει κανεὶς, π.χ. Βουτάδης ἢ Λακιάδης, Ἐροιάδης, Θυμαϊτάδης, Ἴπποτομάδης, κλπ.

7. BA 274. Στήλη λευκοῦ μαρμάρου, ἐλλιπῆς στὴν ἄνω πλευρὰ καὶ κάτω δεξιὰ (εἰκ. 7). Στὸ ἄνω μέρος φέρει ἔξερρη ταινία, ἐπάνω ἀπὸ τὴν ὁποία σώζονται ἴχνη ἀναγλύφου. Βρέθηκε κατὰ τὶς ἐργασίες καθαρισμοῦ καὶ τακτοποίησης τοῦ χώρου τῆς Βιβλιοθήκης τὰ ἔτη 1980-82.

Ύψ. σωζ. 0,78μ., πλάτ. 0,28-0,30μ., πάχ. 0,09μ.

Ύψ. γραμμ. 0,01μ. (Ο)- 0,03μ. (Ψ).

1ος /2ος αἰ. μ.Χ.

Σοβώτης
Σαραπίωνος
Ἄραψ.

1 Σοβώτης· τὸ ὄνομα εἶναι ἀμάρτυρο. Εἶναι ἀβέβαιο ἐὰν τὸ ὄνομα εἶναι σύνθετο καὶ τὸ πρῶτο μέρος του εἶναι ἡ ρίζα τοῦ ρήματος σεύω (= *κυνηγῶ, θηρεύω, παρορμῶ*) καὶ τὸ δεύτερο ἢ λ. βώτας, βλ. Bechtel, *Die Griechischen Personennamen des Griechischen bis zur Kaiserzeit*, Halle 1917, 408 καὶ 102.

Ὁ Ἄγγελος Ματθαίου μοῦ ἐπρότεινε ὅτι τὸ πρῶτο μέρος τοῦ ὀνόματος μπορεῖ νὰ εἶναι τὸ οὖσ. σόβη, ἡ (= *οὐρά τοῦ ἵππου, ὁ ἐξ ἵππειων τριχῶν λόφος περικεφαλαίας* («φοῦντα»), *τριχωτὸς λόφος, τρίχωμα*), καὶ τὸ δεύτερο ἢ παραγωγικὴ κατάληξι -ώτης· εἶναι δηλαδὴ τὸ παράγωγο ὄνομα παρώνυμο, βλ. Ἀχ. Τζατζάνου, *Γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης*, 156. Ὁ Ἄραψ αὐτὸς ἴσως ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν μαλλιών του.

2 Σαραπίων· εἶναι ὄνομα κοινό.

8. BA 1028. Στήλης μὲ ἀνθεμωτὴ ἐπίστεψη τὸ ἀνώτερο μέρος, σπασμένο ἀριστερὰ (εἰκ. 8). Βρέθηκε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1994 στὴν Βιβλιοθήκη Ἀδριανοῦ κατὰ τὶς ἐργασίες στὸν οἶκο τοῦ βορείου περιβόλου.

ῥψ. μέγ. σωζ. 0,31μ., πλάτ. μέγ. σωζ. 0,35μ., πάχ. 0,095μ.

ῥψ. γραμμ. 0,02μ.

2ος/3ος αἰ. μ.Χ.

[- - - Εὐφ]ροσύνου Σφήττιος.

Σώζεται τὸ πατρωνυμικὸ τοῦ θανόντος, κοινὸ στὴν Ἀττικὴ, βλ. *LGN II*, 190. Στὸν κατάλογο τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς *Agora XV 373* τοῦ ἔτους 168/9 ἀναγράφεται μεταξὺ τῶν πρυτάνεων ἕνας Εὐφρόσυνος) Σφήττιος. Στὸν ἐφηβικὸν κατάλογο *IG II² 2067.112* τοῦ ἔτους 154/5 ἀναγράφεται ὡς ὑποσφρομιστὴς τῶν ἐφήβων ἕνας Εὐφρόσυνος) Σφή(ττιος), τὸν ὁποῖο οἱ M J. Osborne – S. G. Byrne, *LGN II. Attica*, 190, s.v. ταυτίζουσι μὲ τὸν πρύτανιν. Εἶναι ἀβέβαιο ἐὰν ὁ θανὼν εἶναι *κατιῶν* συγγενῆς τοῦ πρυτάνεως.

9. BA 345a. Ἐπιτύμβιος κιονίσκος ὑμμητίου μαρμάρου, ἀποτελούμενος ἀπὸ ἐπτά θραύσματα συγκολλημένα (εἰκ. 9). Ὁ τόπος εὐρέσεως εἶναι ἄγνωστος.

ῥψ. σωζ. 0,66μ., διάμ. 0,39μ.

ῥψ. γραμμ. 0,4μ.

2ος αἰ. μ.Χ.

[Π]ῶλλα
Στερτένια
[- -]μέρου θυγάτηρ
[-]ν[.]ο [Κ]ορνη[λί]ου
ΔΙΟ[- - -]Ο[- - -]ΟΥ.

Ἀττικὲς ἐπιτύμβιες ἐπιγραφές

1 Πῶλλα· κοινὸ Ρωμαϊκὸ ὄνομα, βλ. *LGPN* II, 389.

2 Στερτένια· Ρωμαϊκὸ γένος· στίς Ἑλληνικὲς ἐπιγραφὲς ἀπαντᾶ ὡς Στερτίνιος, Στερτένιος, Στερτένιος, Στερτινία, βλ. H. Solin-O. Salomies, *Repertorium nominum gentilium et cognominum Latinorum*, Weidmann 1994, 176, s.v. Stertenii.

3 Τὸ πατρώνυμο τῆς θανούσης θὰ μποροῦσε νὰ συμπληρωθεῖ ὡς [Εἰ]μέρου ἢ [Εὐη]μέρου.

10. BA 1133. Θραύσμα ἐπιτύμβιου κιονίσκου λευκοῦ μαρμάρου (εἰκ. 10). Περισυνελέγη στὸν χώρο τῆς Βιβλιοθήκης τὸ 1996.

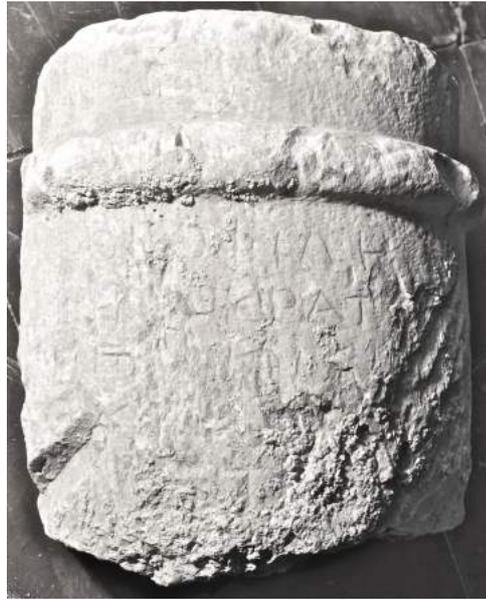
Ύψ. μέγ. σωζ. 0,13μ., μῆκ. μέγ. σωζ. 0,235μ.

Ύψ. γραμμ. 0,03-0,04μ.

2ος/3ος αἰ. μ.Χ.

[- -]ος Πρα[- -]

[Ἄρ]αφήνιος.

Εικ. 1. Ὁ ἐπτύμβιος κιονίσκος τῆς Θεοφίλης.

Εικ. 2. Ἡ ἐπτύμβια στήλη τοῦ Ἀρτεμιδώρου.

Εικ. 3. Ἡ ἐπτύμβια στήλη τοῦ Καλλιγράτου.

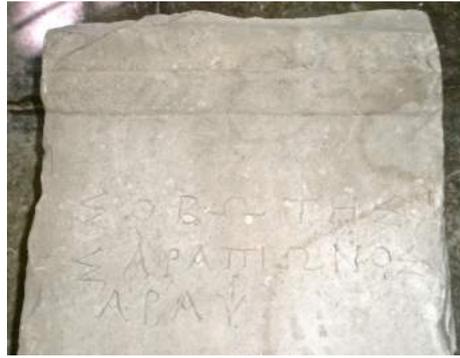
Εἰκ. 4. Θραύσμα τοῦ ἐπιτύμβιου κιονίσκου τοῦ Διονυσίου.

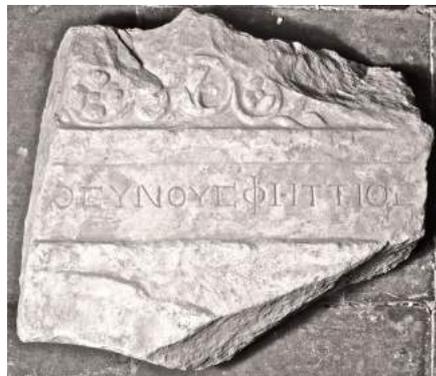
Εἰκ. 5. Ἡ ἐπιτύμβια στήλη τοῦ Εὐφραίου.

Εἰκ. 6. Θραύσμα τοῦ ἐπιτύμβιου κιονίσκου τοῦ [- -]κλέους.

Εικ. 7. Ἡ ἐπιτύμβια στήλη τοῦ Σοβώτου.

Εικ. 8. Ἡ ἐπιτύμβια στήλη τοῦ [- - Εὐφ]ροσύνου Σφηττίου.

Εικ. 9. Ἡ ἐπιτύμβια στήλη τῆς Πώλλας Στερενίας.

Εικ. 10. Θραῦσμα ἐπιτύμβιου κιονίσκου Ἀραφηνίου.